

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

או צרות הפרשה

פרשת "ויחי"

"ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף" [מז, כט]. בשכבך תשמור עליך.

רבתינו מספרים מעשה באדם שקיבל הזמנה למשפט על העלמות מס גדולות ביותר. לב יודע מרת נפשו, והאיש, שידע היטב כי אכן הוא אשם, ומרבית הסיכויים שלא יצא זכאי בדין, החל לבכות, ובצערו הגדול לא אכל ולא שתה. אשתו דאגה לו, וקראה למשפחתו ולכל קרוביו, ידידיו ומכריו שיבואו לעודד את רוחו. התקבצו הידידים והמכרים ושאלוהו: "באיזה יום המשפט שלך?" נקב להם ביום מסוים.

אמרו לו: "באותו יום נחזיק לך אצבעות..."

התעצב האיש: "זה כל מה שתוכלו לעשות עבורי?" אהה... אלו הידידים שלי... כמה טובות עשיתי להם, עשרות פעמים ליוויתי אותם לשדה התעופה, קניתי להם מתנות, ארגנתי ימי הולדת, וכעת אף אחד מהם לא מתכוון באמת לעזור לי.

באו אליו החברים היותר קרובים, ואמרו: "ביום המשפט נתייצב באולם בית המשפט כדי לעודד את רוחך... אולי גם נשתה ביחד איזשהו כוסית כדי שתקבל אומץ"..." נאנח: בשביל זה יש חברים?!"

באו בני משפחתו הקרובה, שלא פעם מסר את נפשו עבורם. שאלם: "מה תוכלו אתם לעשות בשבילי?" אמרו לו: "אנחנו נלך איתך עד שער בית המשפט. יותר מזה לא נוכל לעבור."

"אוי לי!" – קרא האיש במר לבו – "מי יוכל לבוא להמליץ טוב עלי בבית המשפט?!"

אך איש לא השיב לו. לפתע נקש בדלת ידיו אחד, הוא נבהל לראותו בוכה כל כך, וכששמע על הצרה שנחתה על ראש ידידו, אמר לו: "אל דאגה, באותו יום אביא לך אישור מחלה מיוחד, ואבוא לבית המשפט לטעון במקומך". הוא לקח ממנו את כל התיקים, החשבונות ויפיו כוח בפני נוטריון, התרוצץ בשביל חברו וטען עבורו את מיטב הטענות, עד שהוציא אותו זכאי בדין.

כך הוא האדם – אומרים חז"ל – כל חייו הוא משקיע במשפחתו ומוציא עליה כספים וכוחות. הוא קונה לאשתו תכשיטים, נעליים ובגדים. קונה לילדים אופניים, קורקינט, מכונית... הוא נותן את כל כולו לידידיו. כשאחד ממכריו עושה שמחה, הוא נותן לו מתנה גדולה, נמצא באירוע לילה שלם, ולמחרת לא הולך לעבודה. יש לו ידידים אהובים יותר, שבהם הוא משקיע מעל ומעבר – הוא אפילו נוסע איתם לחוץ לארץ. והנה, מלאו ימיו להיפטר מן העולם ובאים ימי הדין הגדול והנורא.

הוא מפחד, מי כמוהו יודע שאין לו הרבה סיכויים לצאת זכאי בדין. ופונה לחברים לקבל עזרה. החברים אומרים: אנחנו נוציא מודעות אבל ונקנה זר פרחים יפים להלוויה... החברים הקרובים יותר אומרים לו: נכתוב על המצבה שלך 'יקירנו', נבוא ל'שבעה', ל'שלושים' ולגילוי מצבה... הוא בא לאשתו ובניו אומר להם: תצילו אותי! אני עולה למעלה למסור דין וחשבון על כל חיי! אולם הם עונים שביכולתם רק ללכת בהלוויה עד הקבר, ולהיפרד ולומר לו 'תמליץ טוב בעדנו'...

כשכולם עוזבים אותו לאנחות, באים אליו התורה שלמד, הצדקות שנתן והמעשים הטובים שעשה ואומרים לו: אל תפחד, אל תחשוש מיום הדין! הלכת לבית הכנסת, היית בשיעורי תורה, התפללת בכוונה, נתת צדקה, אמרת תיקון חצות, הורדת דמעות על בית המקדש... כל אלו באים בשבילך "והלך לפניך צדקך" – הם ימליצו טוב בעדך! כשתבוא למעלה תשתוק, והעדים הללו ידברו בשבילך, רק הם יכולים לקבל 'יפיו כוח' ולעזור לך באמת! על כך אומר הכתוב: "ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף" – יעקב אבינו לפני מותו קורא דווקא ליוסף, שהרי שניהם עסקו יחד בתורה, ואותו במיוחד הוא חינוך לתורה ולעבודת ה'. אלו הם התורה והמצוות שיכולות להגן על האדם ולהעיד לטובתו בעמדו ביום הדין הגדול והנורא (דורש ציון).

"מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך... ואקברה שם בדרך אפרת היא בית לחם" [מח, ז].

באר רש"י: "ואקברה שם" – ולא הולכתה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ וידעתי שיש בליבך עלי, אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזראדן והיו עוברים דרך שם, יוצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנאמר: 'קול ברמה נשמע', והקב"ה משיבה: 'יש שכר לפעולתך נאום ה' וגו' ושבנו בנים לגבולם'. רחל מבכה על בניה, למה דווקא רחל?

רבנו האר"י הקדוש אומר: רחל בגימטרייה מאתיים שלושים ושמונה, דמעה בגימטרייה מאה ותשע עשרה, יוצא שפעמים 'דמעה' שווה ל'רחל'. לפיכך דווקא רחל אמנו היא שבוכה עלינו כל יום וכל לילה ומבקשת רחמים על ישראל.

בשנת תשי"ד התכוננו חילות הצבא הגרמני ובראשם רומל ימ"ש לפלוש לארץ ישראל דרך מצרים, קבוצה נוספת התקדמה מטורקיה, כשהיעד שלהם הוא כיבוש ארץ ישראל דרך סוריה ולבנון. ארץ ישראל הייתה נתונה בתוך מלקחיים מאיימות. אם לא די בכך היו כאן המוסלמים ימ"ש ובראשם המופתי הגדול חאגי אמין שנסע לגרמניה וחתם עם היטלר על סיכום, שלפיו לאחר שיכבוש את ישראל יעזור לפתור את ה'בעיה היהודית' שבארץ ישראל. פחד גדול אחז ביישוב היהודי, הרב סלמן מוצפי זצ"ל ע"ה הלך עם מאה וחמישים איש לקבר רחל. הם ישבו ולמדו ועשו תענית במשך שלושה ימים, כדרך שקבעה אסתר המלכה. בכל לילה ולילה היו מורידים דמעות לכוס ושותים את הדמעות.

ביום השלישי הלכו לחברון למערת המכפלה והתפללו שם חצי יום, משם הלכו לכותל המערבי, וכששבו משם אמר להם הרב זצ"ל: "תדעו שוודאי נינצל, אך מבקשים אנו עוד ועוד כדי שיבוא משיח צדקנו ונגאל, ומי מכם שיקבל ידיעה או חלום, שיבוא ויספר לי על כך."

כשחזר הביתה לאחר שלושה ימים של תענית נדרם והנה חלום – הנביא ירמיהו נתן לו ספר ירמיהו וכתוב בו הפסוק (מז, ג) "לא הפנו אבות אל בני מרפיון ידיים". הרב זצ"ל הבין: הגזרה התבטלה ברוך ה', אבל לא זכו להביא את המשיח מרפיון ידיים, דהיינו: לא הייתה מספיק תורה, כפי שכתוב שבא עמלק להילחם עם ישראל ברפידים, על שרפו ידיהם מהתורה. אילו הייתה מעט יותר תורה, היה משיח צדקנו בא! מכל מקום, הגזרה הנוראה שריחפה על עם ישראל בארץ ישראל התבטלה בזכות רחל אמנו, שכוחה גדול מאוד לבטל גזרות קשות מעל ישראל (דורש ציון).

"ויכל יעקב לצוות את בניו... ויגווע ויאסף אל עמיו" [מט, לג].

זכות גדולה היא להיות נוכח בשעת פטירה של צדיק. בספר "מעבר יבוק" מובא, שמי שזוכה להיות בשעת פטירת אדם צדיק ומהרהר בתשובה, נמחלין לו כל עוונותיו. וראיה לכך מן הפסוק בתהלים: "לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו". "שחת" הוא אחד הכינויים לגיהנום. "לא יראה השחת" פירושו: לא יראה פני גיהנום. ולמה? "כי יראה חכמים ימותו" – על ידי שזכה לראות מיתת צדיק. אמנם, כאמור, כל זאת רק אם הרחר בתשובה. אותם רופאים ואחיות הנמצאים בבית החולים בשעת פטירה של צדיקים, אינם זוכים באופן אוטומטי למחילת עוונות.

מה יש בזמן הפטירה שבגללו זוכים למחילת עוונות? הזוהר הקדוש אומר, הצדיק המקיים מצוות בחייו, מוסר נפשו על קידוש ה' בכל יום. כשהוא קורא "שמע ישראל", במילת "אחד" הוא מכון לייחד את הקב"ה וכן למסור נפשו על קדושת ה' בארבע מיתות בית דין – סקילה, שרפה, הרג ותנק, ובלבד שלא לעבוד עבודה זרה. כל זה לא קורה בפועל, כמובן, אלא במחשבה בלבד, והדבר נרשם לזכותו על תנאי. מלבד זאת, נרשמים לזכותו כל המצוות והמעשים הטובים שקיים, וגם הם תלויים ועומדים עד שעת הפטירה. אם ברגע הפטירה הוא מוכן למות על קידוש ה', באותו רגע באות ועולות כל המצוות שעשה כל חייו ונזקפות לזכותו, ולכן זוהי שעה גדולה ביותר.

זהו שאמר רבי עקיבא בשעה שהיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל. הוא האריך ב"אחד", אמרו לו תלמידיו: "רבנו, עד כאן?" אמר להם: "כל ימי הייתי מצטער, מתי יבוא פסוק זה לידי ואקיימו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימו!!" מתי הזמן של 'יבוא לידי' – בשעת הפטירה. כעת, כשאני מוסר נפשי בפועל על קידוש ה', נזקפות לזכותי כל המצוות שעליהן מסרתי נפשי כל חי! (דורש ציון).

"אנא שא נא פשע אחיך והטאתם כי רעה גמלוך" [נ, יז].

אחד מבחירי ישיבת סלבודקה שבליטא, התארגן בשעה טובה עם בתו המשלמת של נגיד עצום שהיה גם בר אורן. לאחר הארוסין הזמין החותן לעתיד את החתן לשבת בעירו, כדי שיוכל להתפאר בו בפני בני קהלתו. באותה קהלה היה יהודי צר עין שאשרו של הגביר היה בעיניו לצנינים. בתם התפללה פנה הגביר אל אותו צר עין, שיקרבו קנה קנה נוראית, ושאלו: "מה דעתך על החתן שלי?" הלה השיב ברשעות: "מה אמר לך, אם בחרתם בו, פנאך בחרתם עליו היטב..." המחתן נדרש: "למה פנאך?" שאל בחשש. אותו צר עין התחמק באמרו: "די במה שאמרתי, לא אוסיף דבר. עדיף לשתק!" המחתן נחרד: מענין מה ידוע לו שאינו ידוע לנו...

בהגיעו לבית עם חתנו, קרא לאשתו לחדר צדי וספר לה בחשאי את המשפט הארסי ששמע מחברו. גם היא נבהלה ונחרדה לנפשה: מי יודע באיזה פח אנו עומדים לפל... החותנת שתפה את בתה המארכת במידע הסודי, ושתיקה החליטו לעקוב היטב אחר הבחור ולעמוד על טיבו.

במהלך הסעודה הן עקבו אחר הבחור בחשדנות, והתבוננו בו בעין בוחנת... כל חייו התפרש כגחוף, כל אפוק - כמוזרות, כל תנועה והבעת פנים שהיתה נראית כחריגה התפרשה כבעיה נפשית...

האזירה הפכה לטעונה ועוינת. החתן הרגיש שבוחנים אותו וקלט שמנסים למצא בו מומים וחסרונות. לנכח הלחשושים מאחורי גבו והרמיזות החשאיות של בני הבית הוא החל לאבד מבטחונו העצמי, חש במבוכה וחסר נעימות, ואז כבר היו בני הבית בטוחים שמשוהו עם החתן לא בסדר...

לאחר כמה למים הם בטלו את השדוך. הגאון הצדיק רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ה"סבא מסלבודקה", נכנס ללעבי הקורה. הוא נסה לקרר איזו עולה נמצאה בבחור, אך לא קבל מענה סביר. הוא נסה להסביר לבני משפחת הפלה כי הם טועים טעות מרה, ואף הבטיח שמדובר בבחור מיוחד ומשלים, אך הללו אטמו את אזניהם ולא היו מוכנים לחזר בהם. האמת כמובן היתה שלא היה שום דפי בחתן, ומה שגרם לשדוך לפל היו מלות הלשון הרע הנוראות של אותו צר עין, שהתקבלו אצל החותן ונגי משפחתו. הבחור נשאר בישובה, ומאותו היום ירדה קרנו בעיני הבחורים. כך חלפו כמה שנים.

באחד הלמים נקרא הבחור אל חדרו של הסבא מסלבודקה. הסבא הושיבו והושיט לו מכתב רווי בדמעות. את המכתב כתב אותו צר עין שגרים לפרוק השדוך. במכתבו הוא התודה שעשה זאת מתוך רע צרוף, קנאה מרעלת, והוא קבל את עינו במדה גדושה; הגלגל התהפך עליו לרעה, הוא הפסיד את כל רכושו, משפחתו התפרקה, בריאותו התערערה, והוא מכה מכה על עבר. האיש השפיל להבין על מה ולמה באו עליו הצרות. פעת החליט לבקש מחילה, אולי הבחור יחוס וירחם עליו, והגלגל ישוב וייתקן לטובה.

הבחור סיס לקרא את המכתב, ונשא עיניו אל הסבא לשמע מה דעתו. "על פי ההלכה אינך מחויב למחל לו", אמר הסבא (ראה שו"ע או"ח סי' תר"ו סי"א).

"אבל כבר מחלתי", השיב הבחור במשיכת כתפים טבעית, "לא עכשו, אלא כבר ברגע שבו נודע לי אודות העולה שעשה. מחלתי בלב שלם לכלם; לבחורה, לחותן, לחותנת ואף למוציא הדבה. אני מאמין שכל מה שארע הוא מן השמים, מאת ה' יתברך שהוא המסובב כל הסבות, ונדאי שלטובתי האמתית השדוך היה אמור להתפרק, ובגזרת ה' אבנה את ביתי בקרוב עם הזיווג המתאים עבורי... ואם הפל מנהל בהשגחה פרטית, אז למה שלא אמחל להם..." הסבא קם ממקומו. הבחור קם נבוך מעברו השני של השלחן. הסבא התקרב אל תלמידו, הסיר את כובעו והניחו על השלחן. עטור בכפתו הגדולה נגש ונעמד לפני הבחור, כופף את ראשו ובקש מהבחור כשדמעות בעיניו: "אנא, ברכני". הבחור נרתע. "מה, אני אברך את רבנו?..."

הסבא המשיך: "בני היקר, במצי המצוות יש גם עברות, שכן 'אין צדיק בצורך אשר יעשה טוב ולא יחטא', אבל יש אדם שהוא ונקי וטהור לגמרי – (הוא המעביר על מדותיו, שמעבירין לו על כל פשעי. הנהך דן ונקי, ברכני נא" (אחות שאלתי 6).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוראל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן שלום ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ שרה בת גווהר ז"ל, לע"נ סוסן בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן מרהנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, לע"נ כל נפטרי עם ישראל.